

Bildande av Knösarnas naturreservat i Älvdalens kommun

Beslut

Länsstyrelsen i Dalarnas län beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Reservatets slutliga gränser märks ut i fält.

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6, och 30 §§ samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdes-skydd enligt miljöbalken m.m att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se *Föreskrifter*).

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Länsstyrelsen fastställer härmed skötselplanen, bilaga 4, med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Naturvårdsförvaltare ska vara Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Om naturreservatet

Uppgifter	
Namn	Knösarna
Kommun	Älvdalen
Län	Dalarna
NVR id	2061961
Natura 2000-beteckning	Ingår ej i nätverket
Lägesbeskrivning	Naturreservatet ligger ca 8 km öster om Idre i Idre socken
Huvudsaklig karaktär	Barrnaturskog och bergsbranter
Förvaltare	Länsstyrelsen i Dalarnas län
Fastigheter	Storbo 1:17>11 (Sveaskogs Förvaltnings AB)
Rättigheter	Idrefjäll, avtal med Sveaskog för "Slättvålasåret"

	Kraftledning, Ellevio, berörs inte av reservatet, men löper delvis intill gränsen SOND, avtal med Sveaskog för skoterledninga
Areal (ha)	Total areal: 808,5 Landareal: 807,9 Produktiv skogsmark: 519,7 (varav 44,0 ovan gränsen för fjällnära skog)

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets naturskogar, som till största delen är brandpräglade, och andra ingående naturmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras eller återställas. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och bevarandet av naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska tillgodoses genom att

- skogsmark, myr och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas fritt
- de delar av skogsmarken som är präglade av brand brinner i lämpliga intervall
- igenläggning sker av diken
- åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Skäl för beslut

Knösarnas skogar består av äldre brandpräglad tallskog med inslag av barrblandskog eller ren granskog längs vattendrag. Här finns även våtmarker av olika slag och, inte minst, ett flertal bergsbranter. Skogen har formats av upprepade skogsbränder, och spåren efter dessa finns spridda i skogsmarken. Tallskogen ger ett ljust intryck med träd i olika generationer, där skogsbrandens betydelse för skogens karaktär med all tydlighet framgår. Utbudet av död ved är över lag stort, liksom förekomsten av naturvårdsintressanta arter.

I området finns skyddsvärda arter som mosippa, varglavsknöl, fläckporing och lateritticka.

För att områdets naturvärden ska bevaras måste det undantas från skogsbruk. Områdets naturvärden är också i behov av skötsel genom naturvårdsbränning för att skogens brandpräglade kvalitéer, vilka utgör själva kärnan i områdets naturvärden, ska behållas och utvecklas.

Föreskrifter

För att säkerställa syftet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter ska gälla. Föreskrifterna gäller utöver vad som gäller enligt lag eller annan författning.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägaren och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. anordna upplag, gräva, schakta, dika, dämna eller på något sätt skada mark eller vatten,
2. avverka skog och utföra skogsvårdande åtgärd samt att upparbeta och ta bort dött träd eller vindfälle, med följande undantag:
 - a. befintliga sikt- och skjutgator får underhållsröjas,
 - b. enstaka grenar och sly får röjas för att kunna se rågångsmarkeringar,
 - c. befintliga älgpass får underhållas genom röjning av klenare sly och kvistar. Uttag av björkvädd får ske för eldning i anslutning till älgpasset,
 - d. skoterlederna och skidspåren får underhållas genom avlägsnande av sly, nedhängande grenar och nedfallna träd,
 - e. För sameby eller medlem i sameby gäller förbud att utan samråd med Länsstyrelsen vidta de åtgärder som förbjudits under punkt 2. Uttag av ved får dock ske utan samråd vid uppförande av eld i området,
3. gödsla, återföra aska i gödningssyfte, använda bekämpningsmedel eller på annat sätt kemiskt påverka områdets miljö eller organismer,
4. anlägga mark- eller luftledning, uppföra ny byggnad, mast, vindkraftverk eller annan anläggning, med följande undantag:
 - a. enklare konstruktion av naturmaterial får uppföras vid jaktpass,
 - b. uppförande av ny byggnad eller anläggning (exempelvis stängsel) för renskötselns behov är tillåtet efter samråd med Länsstyrelsen,
 - c. utan Länsstyrelsens tillstånd uppföra luftledning inom område avgränsat i bilaga 2,
5. plantera in, så eller sätta ut växter, djur eller andra organismer med följande undantag:
 - a. enligt fiskelagen tillståndsgiven inplantering av fisk är tillåten,
6. framföra motordrivet fordon i terrängen på barmark eller snötäckt mark, med följande undantag:
 - a. snöskoter får framföras på i föreskriftskartan markerade skoterleder då marken är snötäckt,
 - b. uttransport av fälld älg, björn, hjort eller vildsvin är tillåtet med fordon som inte ger skador på mark eller vegetation,

- c. för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärendet. Insatsen ska omgående anmälas till Länsstyrelsen,
 - d. körning är tillåtet i samband med underhåll av renskötselanläggning, arbete med renskötsel, bevakning eller drivning av renar, samling av renar inför omedelbart förestående märkning, slakt eller flyttning samt för renskötarnas försörjning med livsmedel och andra dagligvaror i direkt samband med renskötsel,
7. utfodra djur, lägga ut åtel eller vidta andra åtgärder för att locka eller samla djur till vissa platser, med följande undantag:
- a. utfodring av ren,
 - b. saltsten får sättas upp,
 - c. den urtagna räntan från älg, rådjur och andra jaktbara arter får lämnas,
 - d. småfåglar får utfodras.
 - e. åtel i samband med björnjakt får användas

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

8. sprida kalk,

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om markägare och annan sakägars skyldighet att tåla visst intrång

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av naturreservatet, uppsättning av informationstavlor samt anläggning och underhåll av leder, anordningar och andra anläggningar för friluftslivets behov enligt föreskriftskartan, bilaga 2,
2. skötsel och restaurering genom naturvårdsbränning,
3. borttagande av äldre granar som förberedande åtgärd inför bränning,
4. borttagande av invasiva arter eller för området främmande arter,
5. igenläggning av diken i huvudsak enligt föreskriftskartan, bilaga 2. Kartan utvisar endast vissa delar av de sträckor som kan åtgärdas,
6. undersökningar för uppföljning av skötselplanen och naturreservatets syfte.

Samtliga större åtgärder som utförs i reservatet ska föregås av information till berörd sameby för att undvika att störning av ren sker.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken

C-föreskrifterna gäller även markägare och innehavare av särskild rätt då de inte nyttjar sin rätt att bruka marken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. skada växande eller döda – stående eller omkullfallna – träd, stubbar och buskar, med följande undantag:
 - a. mindre, löst liggande grenar och kvistar får samlas in i syfte att göra upp eld,
2. framföra motordrivet fordon i terrängen på barmark eller snötäckt mark, med följande undantag:
 - a. skoter får framföras på i föreskriftskartan markerade skoterleder då marken är snötäckt
 - b. körning i samband med transport av sjuka personer till läkare eller sjukvårdsanstalt eller i andra jämförliga trängande fall är tillåtet,

Slutligen är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

3. gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar eller samla in djur (t.ex. insekter), med följande undantag:
 - a. insamling av bottenfauna får ske,
4. genomföra eller bedriva tävlingar, lägerverksamhet och andra större – fler än 100 deltagare – eller återkommande organiserade arrangemang.

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § ska gälla omedelbart även om de överklagas. De träder i kraft vid datum som framgår i länets författningssamling, ett dokument som trycks i anslutning till det att beslutet är fattat.

Generella undantag från föreskrifter

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för utövande av de rättigheter som följer av renskötselrätt i området.

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för naturreservatets vård och skötsel, och som framgår av föreskrifterna under B. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uppföljning av bevarandemål och åtgärder, eller vid tillsyn.

Om det av säkerhetsskäl krävs att jaktpass flyttas ska detta kunna ske utan hinder av föreskrifterna A2 och A4.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för normalt underhåll av de vägar och ledningar/ledningsgator som syns på beslutskartan. Med normalt underhåll avses sådana åtgärder som syftar till att upprätthålla anläggningarna i dagens utformning, utbredning och funktion bland annat genom underhålls-röjning, byte av stolpar, linor och andra ledningsdelar.

Förtydliganden av föreskrifter

I föreskrift A6 regleras terrängkörning. Angående undantaget från föreskriften som handlar om uttransport av vilt ska begreppet ”skador” inte tolkas lika strikt som ”märken”. Terrängkörning får aldrig medföra att

I föreskrift B2 förpliktigas markägare och innehavare av särskild rätt att tåla skötselåtgärder i form av naturvårdsbränning. I begreppet innefattas förberedande åtgärder såsom borttagande av mindre granar eller gränssäkrande åtgärder, t.ex. anläggande av mineraljordssträngar eller borttagande av vissa träd som utgör en säkerhetsrisk längs gränsen. Inför en naturvårdsbränning ska samebyns synpunkter beaktas, liksom de hänsynsregler som rennäringslagen innefattar.

I föreskrift C3 förbjuds att utan Länsstyrelsens tillstånd gräva upp växter, plocka mossor, lavar och vedlevande svampar, samt att samla in djur. Matsvamp och bär får plockas i naturreservatet.

Dispens

Länsstyrelsen får enligt 7 kap. 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade föreskrifter.

Beskrivning av området

Naturvärden

Knösarna omfattar sluttningar ned från Slättvålen i riktning sydost till väst. Nivåerna i de övre delarna ligger runt 700 meter över havet, och i de lägre kring 500 möh. Två markanta bergsbranter, Knösarna och Gudmundsåsen, ger området karaktär. I övrigt är topografin plan eller lugnt sluttande.

Tallskogar dominerar de flacka delarna samt de syd- och västvända sluttningarna. Skogen är mycket mager och starkt brandpåverkad med lav, lavris eller ljung i fält- och bottenskiktet. Längs bäckar och i bäckdalar växer granskog som på sina ställen kan vara örtrik och botaniskt intressant. Av särskilt intresse är för övrigt bergsbranterna som uppträder både som höga lodväggar och som mindre branter, ofta med stora ansamlingar av jätteblock nedanför. Här påträffas mosippa med flera förekomster samt en även i övrigt intressant kärlväxt- och lavflora.

Skogstillståndet varierar kraftigt, men äldre tallnaturskog överväger. Påverkansgraden minskar i branterna och i de övre, glest beskogade delarna. Mindre områden av insprängda hyggen eller ungskogar ingår i reservatet

som så kallade arronderingsmarker, det vill säga marker vars läge gör dem nödvändiga att inkludera.

Området hyser en mycket rik vedsvamps- och marksvampsflora. Noteringar av korktaggsvampar har gjorts frekvent och fynd finns av gräddporing och lateritticka som är exklusiva arter på gammal tallved. Tallvedens lavar som varglav, dvärgbägarlav med flera uppträder rikligt. Sälarna hyser fina förekomster av skrovellav. Fjällvråk häckar vissa år.

Påverkan av renbete är påtaglig och troligen gynnsam för marklevande svamp.

Friluftsliv utövas vintertid längs det skidspår som löper genom områdets övre delar, eller med hjälp av snöskoter längs de skoterleder som följer skogsbilvägarna.

Ett fångstgropssystem som utgör fornlämning når in i reservatet från sydväst där ett längre system ända nedifrån Vålåberget är beläget. Här finns även en gammal färdväg (hålväg) som löper parallellt med fångstgropssystemet och möjligen kunde spåras vidare in i reservatet.

Planeringsbakgrund

- Knösarna ingår i riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt miljöbalken 4 kap. 1 och 2 §§. Enligt miljöbalken 4 kap. 6 § omfattas vatten även av riksintresse skyddade vattendrag. Knösarna berörs till stora delar av riksintresse som kärnområde för rennäringen enligt miljöbalken 3 kap. 5§, Gudmundsåsen/Foskvallen.
- I **översiktsplanen** för Älvdalens kommun (antagen 2019-02-12) gränsar Knösarna till ett område kring Idrefjäll som är ett utpekat "LIS-område i mindre vatten".
- **Områdesbestämmelser** för Idre Fjäll (lagakraft 2002-03-21) med angränsande markområden berör delarna norr om Gudmundsåsen. I planen betecknas området inom reservatet som "område för rekreation". Vid förfrågan har Älvdalens kommun bedömt områdesbestämmelserna som "klart förenliga". I arbetet med en fördjupad översiktsplan så ligger hela det föreslagna reservatet i vad som pekas ut som "natur och friluftsliv".
- Ett permanent skydd av Knösarna ger ett bidrag till uppfyllandet av **miljömålen** *Levande skogar*, *Myllrande våtmarker* samt *Ett rikt växt- och djurliv*.
- **Kulturlämningar** med skydd som fornlämning förekommer.
- Den pågående **markanvändningen** är skogsbruk, jakt och fiske.

Ärendets handläggning

Naturvärdena vid Knösarna och Gudmundåsen har varit kända sedan länge. Moränbacklandskapet öster om Idre samt Gudmundsåsen finns omnämnda i länets naturvårdsprogram. Dalsflon ingår i länets våtmarksinventering.

Knösarnas naturvärden bekräftades därefter i samband med den inventering av skyddsvärd skog inom det fjällnära området som initierades av Naturvårdsverket i juni 2020. Inventeringsuppdraget var ett led i den pågående skogsutredningen.

I samband med ett regeringsuppdrag 2022 att skydda ytterligare fjällnära skogar på Sveaskogs mark föreslogs och godkändes Knösarna för skydd. Ersättning till Sveaskog har inte utgått, och markägandet kvarstår hos Sveaskog.

Ett förslag till beslut remitterades under januari 2024 till berörda sakägare, myndigheter, Älvdalens kommun samt ideella föreningar.

Förslaget skickades enligt gällande konsultationsordning även till Idre Nya sameby, Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund.

Följande synpunkter har inkommit: (Observera att ytterligare en remiss har genomförts som har föranlett vissa ändringar gentemot ursprungsremissen. Dessa framgår på sidan 10.)

Särna-Idre Fiskevårdsområdesförening ”ser med tillfredsställelse att det föreslås bli fortsatt tillåtet att framföra snöskoter inom reservatet. Skoterkörning är ofta en förutsättning för nyttjande av fiske vintertid”. – Länsstyrelsen har dock under remissens gång inhämtat sådan information kring förekomst av störningskänslig fauna att ett förbud mot skoteråkning utanför led befinns angeläget. Ett sådant förbud införs som en följd av detta. Ett förbud innebär dock ingen inskränkning av fiskevattnens tillgänglighet. Den enda sjön inom reservatet, Stenloken, tangeras av reservatsgränsen, och nås därför enkelt med skoter.

Föreningen förutsätter också att nyttjande av strand för båtuppläggnings i förekommande fall fortsatt är tillåtet. – Reservatsföreskrifterna reglerar inte detta, men normalt krävs markägarens tillstånd för sådan uppläggning.

Vidare framförs att föreningen ser positivt på undantaget för inplantering av fisk och för provtagning av bottenfauna samt att gäddan i detta höjdläge bör betraktas som en invasiv art.

Elleivio påtalar att en ny kraftledning från Brattströmmen till Fjätervålen planeras med en dragning som berör den östligaste utlöparen av natur-

reservatet. För detta önskas ett undantag från föreskrifterna. – Länsstyrelsen inför ett sådant undantag (A4c, se även bilaga 2), men önskar samtidigt att alternativa dragningar som inte berör reservatet utreds.

Ellevio önskar även ett förtydligande av undantaget för underhåll av kraftledningar. – Ett sådant har införts.

Idre Fjäll är positiva till reservatsbildningen som innebär att närmiljön till anläggningarna säkras. Man är även positiva till att friluftslivet ingår i syftet med reservatet och att möjligheter lämnas öppna för åtgärder för friluftslivet.

Idre Fjäll framför önskemål om att kunna använda Gudmundshammarens topplatå för exempelvis anläggning av slobod. – Länsstyrelsen finner det möjligt att öppna för besökare som kommer norrifrån till topplatån medan sydbranterna bör undantas av naturvårdsskäl. En justering av ”anläggningszonen” har gjorts i bilaga 2.

Idre Fjäll önskar vidare kunna göra enkla schaktningar vid anläggande av nya leder för cykelleder/spår. Man hänvisar till den cykelled ”Slättvåaleden” som följer naturens linjer men där ytan har tillrättalagts för cykling. – Länsstyrelsen finner det möjligt att utan alltför stora ingrepp i naturen kunna anlägga led liknande Slättvåalspåret förutsatt att hydrologisk känsligare partier undviks. Undantag för detta har införts i beslutet, men Länsstyrelsens tillstånd krävs.

Idre Fjäll vill även försäkra sig om att kunna ha exempelvis orienteringstävlingar även i framtiden då orienterare är en av deras målgrupper. Det står att Länsstyrelsens tillstånd krävs för att ”genomföra eller bedriva tävlingar, lägerverksamhet och andra större eller återkommande organiserade arrangemang”. Kommer detta att hindra möjligheten att en orienteringstävling eventuellt rör sig i detta område? – Tillståndskravet innebär att Länsstyrelsen främst vill kunna påverka tidpunkt och banornas förläggning, men generellt ska reservatet inte vara något hinder.

Skogsstyrelsen ”ser positivt på att naturvärden och rekreationsvärden i det aktuella området skyddas långsiktigt och tillstyrker naturreservatets förslag till beslut och dess skötselplan”.

Sametinget avstår konsultation i ärendet.

Idre nya sameby framhåller områdets stora betydelse för renskötseln, och då särskilt i samband med uppsamling och flytt. Samebyn önskar därför inflytande över leddragningar samt möjlighet till avlysning av området vissa tider på året. – Vad gäller reglering av besökare under året saknar Länsstyrelsen stöd för införandet av sådana begränsningar i föreskrifterna. Förhoppningsvis kan information om temporär ”avlysning” införas genom

samverkan mellan samebyn och IdreFjäll. Det kan även erinras om rennäringslagens 94 § där den som ”skrämmar eller på annat sätt ofredar renar” kan dömas till böter. Beträffande leddragningar har samebyn redan betydande inflytande utifrån annan lagstiftning.

I och med de tämligen omfattande förändringarna i beslutet som remissynpunkterna föranledde skickades ett nytt förslag på remiss och för konsultation den 2024-09-23. Följande synpunkter inkom därvid:

Idre Nya sameby motsätter sig en mildare zon i reservatföreskrifterna enligt nedan: Idre sameby motsätter sig den nya text där friluftslivet endast behöver tillstånd och ej dispens för att göra åtgärder inom området. Samebyn anser att för rennäringen skulle det innebära en avsevärd olägenhet med mildare skrivning för friluftslivet att ex. göra cykelleder, sätta upp slobodar etc. Samebyn menar att sådana åtgärder i ett naturreservat ej ska omfattas av någon mildare skrivning i reservatsbestämmelserna. Under texten ”eventuella åtgärder bör förankras med Idre sameby” är ej tillräckligt anser samebyn för att skydda renskötseln.

I bilaga 2, föreskriftskarta finns en markering för en anläggningszon där det enligt förslaget är möjligt att göra intrång utan att det tas hänsyn till rennäringen i området. Samebyn anser att det är högst olämpligt att ha en zon med mildare föreskrifter i ett naturreservat. Dessutom är området som är markerat som ”zon” en uppsamlingsplats för rennäringen och har dessutom två flyttleder för renar, vilka är ett riksintresse som särskilt ska skyddas. Uppsamlingsområdet används dels vid vår och höstflytt men är även uppsamling inför renskiljningar vid Foskvallens rengärde.

Sametinget skriver bland annat att ”det är bra att samråd ska genomföras med berörd sameby vid skötselåtgärder som kan medföra påverkan på renskötselverksamheten och med det förutsättningarna för renskötseln. Det gäller till exempel naturvårdsbränning, stängsling, friluftslivsanordningar. Renbetet får inte påverkas negativt och inte heller får framkomligheten hindras för renarna och renskötarna. Hänsyn ska tas till konventionen om biologisk mångfald och då särskilt artiklarna 8(j) och 10(c) samt arbetsprogrammet för skyddade områden”.

Svenska Samernas Riksförbund SSR lämnar enbart övergripande synpunkter på förslaget och hänvisar till berörd sameby för områdesspecifika synpunkter. SSR anser att det är av betydelse att de aktuella förslagen gällande bildandet av naturreservatet inte orsakar olägenhet för renskötseln i länet eller berörda samebyar. SSR:s uppfattning är att naturreservat ofta bidrar till att bevara naturmiljön och försvårar intrång, så som skogsbruk och

andra exploateringar av marker. Vilket i sin tur kan gynna skyddet av orörda skogar och eventuella betesområden för renen och renskötseln.

I reservatsunderlaget framgår det att Länsstyrelsen avser införa en anläggningszon inom en del av reservat. Leder och andra anläggningar för friluftsändamål ska inom reservatet lokaliseras till anläggningszonen. SSR har i samtal med samebyn bl.a. uppmärksammats på att det genom anläggningszonen går en flyttled för samebyn och att samebyn är orolig för hur flyttleden kommer påverkas av anläggningszonen. Det framgår visserligen att åtgärder bör förankras hos samebyn och att det enligt lag inte får upplåtas mark till verksamhet om det innebär avsevärd olägenhet för rennäringen. SSR begär dock att formuleringen ska ändras så att det framgår att åtgärder "ska" förankras istället för att det "bör" förankras.

SSR vill också påminna om att samebyns och renarnas flyttningar är en känslig period för samebyn. Störningar under flytten kan innebära dels att renarna skräms/leds i fel riktning eller att om en led är väl trafikerad så kan den verka som en barriär för renarna och därmed försvåra för dem att självmant passera leden. Detta innebär att eventuella leder eller andra åtgärder för turismen måste ske i samförstånd med samebyn för att undvika att flyttleden påverkas negativt.

SSR erinrar slutligen att eftersom det endast är samebyn som vet hur renskötseln kan påverkas så är det av stor vikt att länsstyrelsen beaktar vad berörd sameby framför, såväl vad gäller reservatsbeslutet som skötselplanen. Utöver detta har SSR ingen erinran.

Idre Fjäll meddelar att man inte har något att erinra om förslaget i dess nuvarande form. Man ser positivt på initiativet och de förändringar som gjorts, särskilt vad gäller de utökade möjligheterna att anlägga leder samt utvidgningen av reservatet till att inkludera Gudmundshammarens topplatå, vilket ytterligare stärker områdets natur- och rekreationsvärden. Idre Fjäll anser att dessa åtgärder är i linje med att bevara naturvärdena och samtidigt möjliggöra ett kontrollerat friluftsliv.

Länsstyrelsen bedömer att riksintresset för rennäringen i form av viktig flyttled och uppsamlingsområde är så starkt att de krav som Idre sameby och SSR framför bör tillmötesgå. Läget i Idre Fjälls omedelbara närhet innebär likväl att önskemål på att kunna utnyttja delar av naturreservatet för friluftsliv med enklare anläggningar är befogat och i enlighet med reservatets syfte. Beslutet bör dock utformas så att rennäringens riksintresse tydligare beaktas.

Länsstyrelsen har justerat beslutet till följd av dessa synpunkter på följande vis:

- Den ”anläggningszon” som har ingått i tidigare förslag till beslut tas bort. Det innebär att dispens från föreskrifterna krävs i det fall anläggningar önskas lokaliseras inom naturreservatet i dess helhet. Det ställs därigenom högre krav på hänsyn till bland annat rennärningen än vid ett tillståndsförfarande.
- Skötselplanens skötselområde ”Friluftsliv och anläggningar” har justerats utifrån att dispens krävs för åtgärder.

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) avstår yttrande, men hänvisar till en generell bilaga med önskemål om att det tydligt ska framgå i reservatsföreskrifterna att viss typ av verksamhet, när den utförs av statlig myndighet med uppgift att undersöka landets geologiska beskaffenhet ska tillåtas. Det gäller kartering av berggrund (viss provtagning och stenknackning), geokemisk provtagning (ca 2 prover per kvadratkilometer) och/eller geofysiska mark- eller flygmätningar”. — Länsstyrelsen bedömer, med stöd av Naturvårdsverket, att undantag inte kan meddelas i föreskrift för att tillåta en verksamhet som kan strida mot syftet med ett reservat. Tillstånd/dispens måste således sökas i varje enskilt fall.

Jägareförbundet Dalarna framför att det för att det ska vara möjligt att bedriva en effektiv och säker jakt vid behov borde vara tillåtet att anlägga nya pass med skjutgator. Behovet borde främst uppstå om de befintliga passen blir olämpliga att nyttja till följd av att nya vandrings- eller cykelstigar anläggs i naturreservatet. — Ett sådant undantag från föreskrifterna har införts.

SOND påpekar att den skoterled som går i reservatets västligaste del har missats i föreskriftskartan. Såvitt Länsstyrelsen har kunnat förstå saken så ligger denna led utanför naturreservatet. Den har ändå för tydlighetens skull lagts till i föreskriftskartan

Motivering

Ett mark- eller vattenområde får av Länsstyrelsen eller kommunen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa, eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat, se 7 kap. 4 § miljöbalken.

Länsstyrelsens bedömning

Det föreslagna området har mycket höga naturvärden. Tack vare dess storlek och relativa orördhet finns här en stor del av tallnurskogens känsliga och skyddsvärda arter representerade. Områdets naturvärden är sådana att de

kräver ett omfattande och långsiktigt skydd för att bevaras och utvecklas. Detta skyddsbehov tillgodoses bäst genom bildande av naturreservat. Beslutet följer de riktlinjer som gäller för Länsstyrelsens prioritering av områdesskydd.

För att skydda och sköta områdets natur- och friluftsvärden fattar Länsstyrelsen beslut om föreskrifter och fastställer en skötselplan. Föreskrifterna behövs för att naturreservatet ska uppnå sitt syfte att bevara områdets naturvärden för framtiden. För de gällande föreskrifterna finns ett antal undantag som främst syftar till att tillgodose samebyns rättigheter, jaktintresset eller allmänna intressen som räddningsinsatser och friluftsliv. Länsstyrelsen bedömer att dessa undantag inte kommer påverka områdets naturvärden i en sådan omfattning att syftet med naturreservatet åsidosätts.

Länsstyrelsen har tagit del av de olika önskemål som finns angående naturreservatet och finner vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § i miljöbalken att föreskrifterna inte är mer långtgående än vad som krävs för att tillgodose syftet med reservatet.

Uppsättning av saltsten och utfodring av småfågel tillåts, då dessa åtgärder är begränsade och inte bedöms påverka områdets naturvärden eller upplevelsevärden negativt. Åtling i samband med björnjakt tillåts, då formerna för åtlingen regleras genom annan lagstiftning på ett sätt som inte äventyrar syftet med reservatet.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna för mark och vattenområden enligt 3 kap. miljöbalken samt den kommunala översiktsplanen.

Länsstyrelsen bedömer att de inskränkningar som sker i allmänhetens rätt att färdas och vistas i området är av sådan ringa omfattning att någon konsekvensutredning enligt förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning inte behövs.

Genom bildandet av naturreservatet gör Länsstyrelsen bedömningen att ett antal ekosystemtjänster påverkas. Skyddandet av Knösarna från skogsbruk och andra åtgärder säkerställer bevarandet av den biologiska mångfalden i området, vilket är en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga kapacitet att leverera ekosystemtjänster. Utöver detta ökas exempelvis möjligheterna för området att utgöra ett mål för friluftsliv och turism; att påverka det lokala mikroklimatet gynnsamt; samt att reglera vattenflöden och rena vatten. Naturreservatets bildande har också negativa följder för några ekosystemtjänster, t.ex. möjligheten för området att leverera virke och andra råmaterial.

Knösarna är beläget inom värdetrakter för såväl skogs- som våtmark, varför skyddet som naturreservat starkt bidrar till den gröna infrastrukturen i området närmast nedanför den fjällnära skogen i Idretrakten.

Av ovan redovisade skäl anser Länsstyrelsen att Knösarna ska avsättas som naturreservat.

Upplysningar

Vissa verksamheter och åtgärder omfattas av dispens eller tillståndskrav med stöd av föreskrifter som fattas i detta beslut enligt 7 kap. 5, 6, och 30 §§ miljöbalken. Länsstyrelsen vill påminna om att vissa verksamheter och åtgärder m.m. utöver aktuella föreskrifter *även* kan omfattas av andra bestämmelser i miljöbalken eller i annan lagstiftning.

Beträffande **renstängsel** kan erinras om den särskilda anmälnings-skyldighet som gäller: "Innan renstängsel eller annan fast anläggning för rennäringen anordnas, skall anmälan göras för samråd enligt 12 kap. 6 § första stycket miljöbalken." (Förordning (1998:904 med tillägg i 1998:1255, 7 c §).

Bestämmelserna i skogsvårdslagen och Skogsstyrelsens föreskrifter om bekämpning av skadeinsekter och tillvaratagande av skadad skog gäller ej inom naturreservatet. Det innebär t.ex. att eventuella vindfällen och stormskadad skog ska lämnas orörda. Uppkommer insektsskador på skog i anslutning till naturreservatet som en följd av att åtgärder för insektsbekämpning inte vidtagits inom naturreservatet ska frågan om ersättning bedömas enligt skadeståndsrättsliga regler.

Vid exempelvis spontant uppkommen skogsbrand har markägaren ansvar för bevakning i den utsträckning som har beslutats av räddningsledaren efter avslutad räddningsinsats. Se 3 kap. 9 § lagen om skydd mot olyckor (2003:778).

Vattendragen i naturreservatet omfattas av strandskyddet. Inom 100 meter från vattendragets kant är det förbjudet att uppföra nya byggnader eller ändra de som redan finns, gräva eller på annat sätt förbereda för sådana byggnationer, uppföra andra anläggningar eller anordningar som strider mot strandskyddets syfte samt utföra andra åtgärder som kan skada växt- och djurlivet. För att få tillåtelse att utföra en förbjuden åtgärd kan det förutom dispens från reservatsföreskrifterna även krävas dispens från strandskyddsbestämmelserna enligt 7 kap. 13–15 §§ miljöbalken.

All verksamhet som kan komma att ”väsentligt ändra naturmiljön”, och inte är anmälnings- eller tillståndspliktig enligt andra bestämmelser i miljöbalken, är samrådspliktig enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Kungörelse

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken ska kungöras i länets författningssamling. Beslutet delges sakägarna enligt sändlista med delgivningskvitto.

Överklagan

Beslutet kan överklagas till regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet, se bilaga 4.

Detta beslut har fattats av landshövding Helena Höij. I den slutliga handläggningen deltog även jurist Sarah Bauer, enhetschef Jemt Anna Eriksson och naturvårdshandläggare Lennart Bratt, den sistnämnde föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilagor

Bilaga 1	Beslutskarta
Bilaga 2	Föreskriftskarta
Bilaga 3	Skötselplan
Bilaga 4	Överklagningsinformation

Sändlista (markägare och sakägare)

Idre Nya sameby
Sametinget, kansli@sametinget.se
Svenska Samernas Riksförbund, info@sapmi.se
Sveaskog
Älvdalens kommun
Ellevio AB
SOND
Sveriges Geologiska undersökning
Skogsstyrelsen
Riksantikvarieämbetet
Särna-Idre Fiskevårdsområdesförening

Kopia för kännedom

Dalarnas Ornitologiska Förening.
Naturskyddsföreningen Dalarna.
Jägareförbundet Dalarna.
Idre Hembygdsförening

För information om hur Länsstyrelsen i Dalarnas län hanterar personuppgifter, se www.lansstyrelsen.se/dataskydd

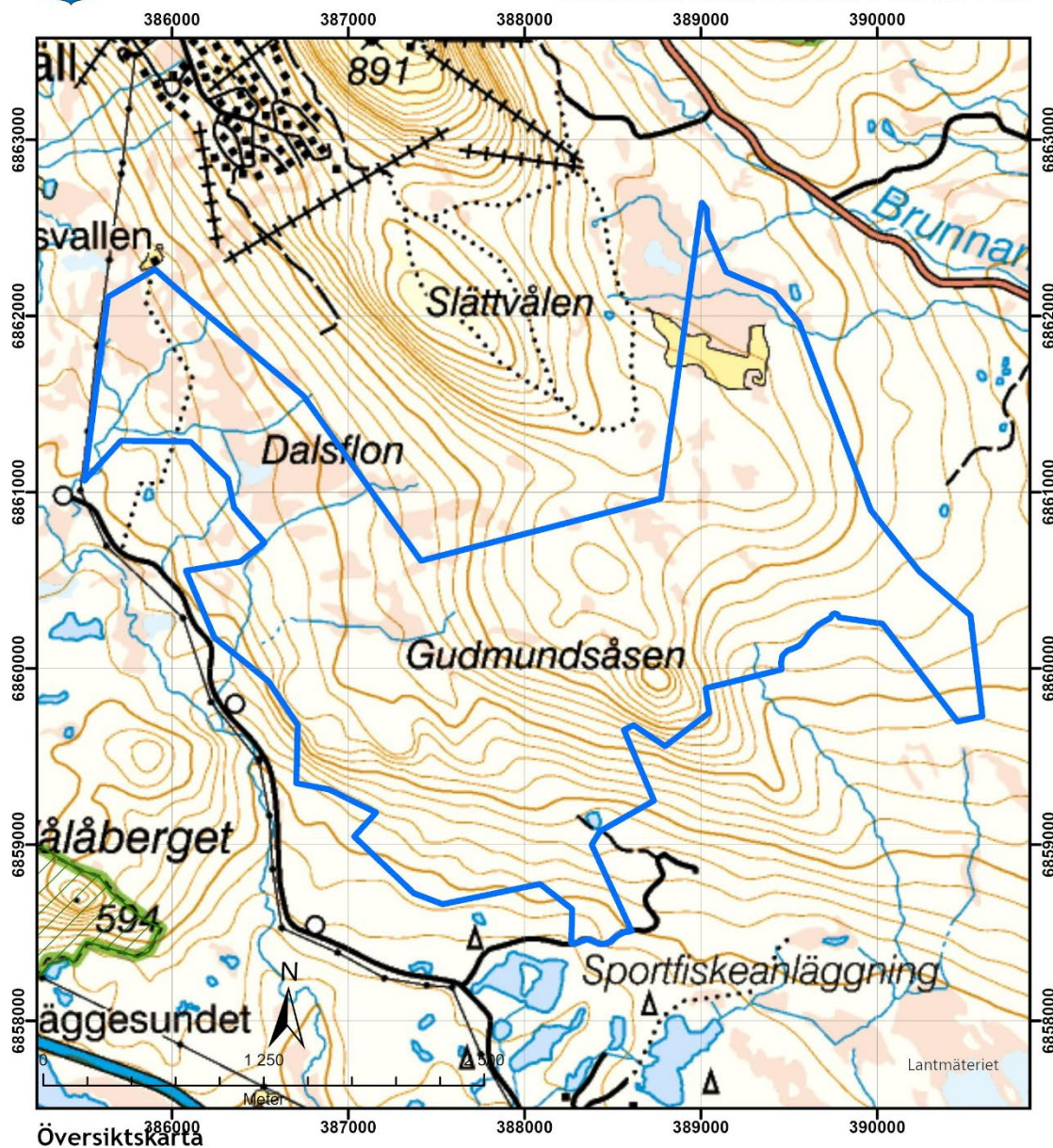

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

BILAGA 1 Beslutscharta

511-11020-2023

Knösarnas naturreservat

Teckenförklaring

- Gräns för naturreservatet
- Utsträckning av beslutscharta

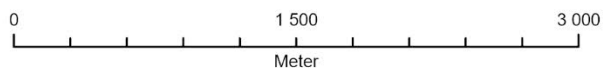
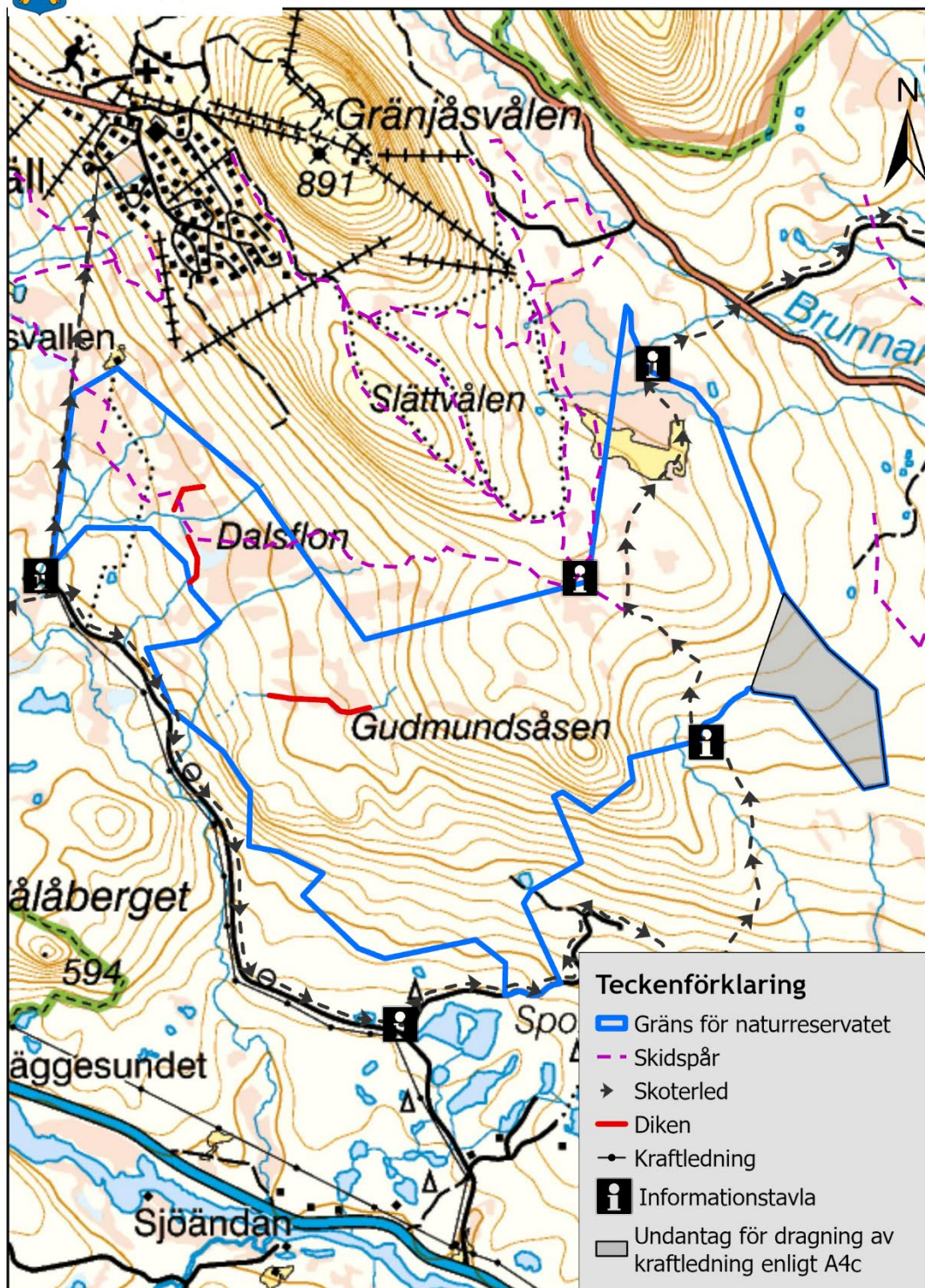

LÄNSSTYRELSEN
DALARNAS LÄN

BILAGA 2: FÖRESKRIFTSKARTA

511-11020-2023

Föreskriftskarta Knösarnas naturreservat

Skötselplan för Knösarnas naturreservat

Denna skötselplan har upprättats av Länsstyrelsen enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Foto: Lennart Bratt, Lst (samtlige foton i skötselplanen)

Innehållsförteckning

Skötselplan för Knösarnas naturreservat.....	1
Beskrivningsdel.....	3
Markslag i hektar*	3
Beskrivning av området.....	4
Geovetenskap.....	4
Biologi	5
Vegetation och flora.....	5
Kulturrehistoria.....	9
Jakt, fiske och övrigt friluftsliv	9
Infrastruktur	10
Källförteckning	10
Plandel	11
Syfte med naturreservatet.....	11
Prioritering mellan bevarandevärden	11
Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	11
Skötselområde 1: Brandpräglad barrskog och hyggen	12
Skötselområde 2: Våtmarker	15
Skötselområde 4: Friluftsliv och anläggningar	18
Skötselområde 5: Mosippa	19
Jakt och fiske.....	20
Dokumentation och uppföljning	20
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	20
Bilagor	20

Beskrivningsdel

Administrativa data	
Namn	Knösarna
Kommun	Älvdalen
NVR id	2062002
Natura 2000-beteckning	Ingår inte i nätverket
Rättigheter	Skoter- och skidled
Bebyggelser och anläggningar	Saknas
Förvaltare	Länsstyrelsen i Dalarnas län

Markslag i hektar*

Markslag	Areal (ha)
Tallskog	415,5
Granskog	28,9
Barrblandskog	59,7
Barrsumpskog	7,2
Lövblandad barrskog	52,7
Lövblandad barrsumpskog	15,9
Triviallövskog	20,5
Lövsumpskog	8,3
Ungskog och hyggen	77,8
Övrig öppen mark	42,8
Exploaterad mark	0,4
Öppen våtmark	78,4
Vatten	0,6
Totalt	808,5

* Uppdelning enl. Nationella marktäckedata, Naturvårdsverket.

Beskrivning av området

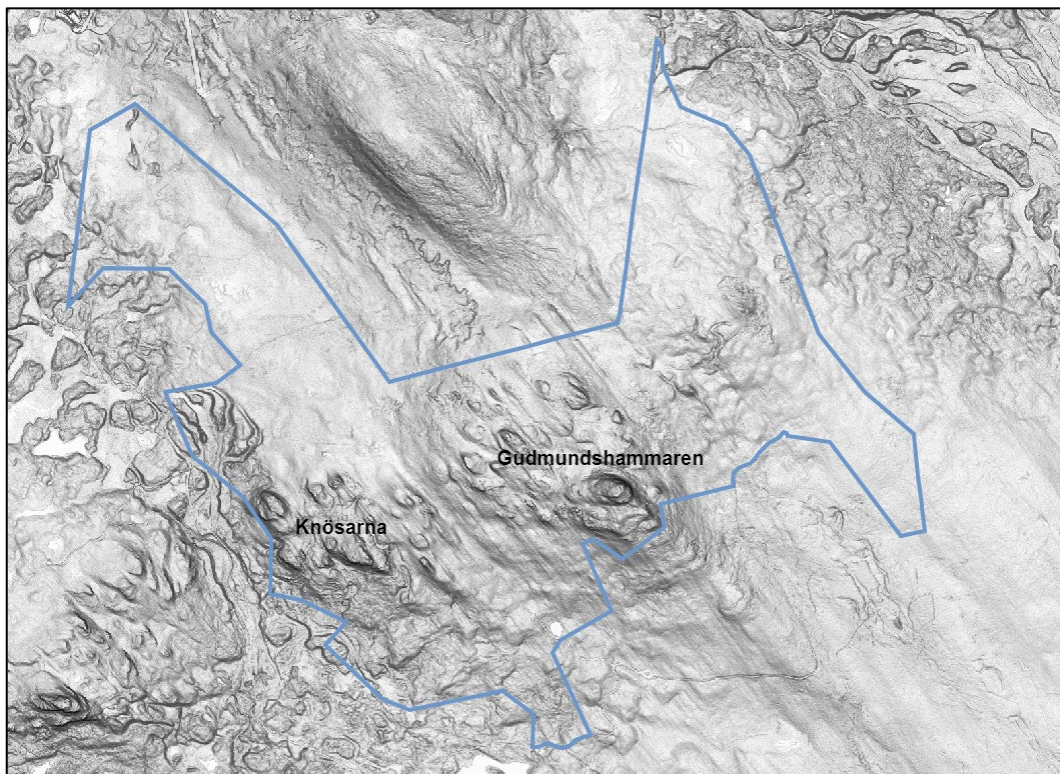
Geovetenskap

Knösarna och Gudmundsåsen samt området däremellan har berggrund av diabas. Berggrunden i övriga delar utgörs av dalakvartsit.

Relativt stora ytor har ett tunt jordlager med blottade berghällar. I övrigt överlagras berggrunden av morän, eller i ett litet område längst i sydväst av sand eller grus.

Moräntäcket är tydligt drumliniserat i riktning NV-SO, eller i de sydvästra delarna oregelbundet kulligt. Istida tappningssystem, däljor, förekommer väster om Knösarna nära skogsbilvägen.

Den naturgeografiska regionen är Dalarnas och Härjedalens näringsfattiga område (33g).

Markreliefbild enligt Lantmäteriets höjdmodell.

Biologi

Vegetation och flora

Området präglas i stort av torra och näringsfattiga förhållanden dominerade av karg, i äldre tider flitigt brunnen, tallskog. Tack vare diabasberggrunden finns dock en stor variation i bestånden och mer växtliga skogar med gran-inblandning är inte ovanligt. Tallskogen hyser mycket rika förekomster av sällsyntare marksvampar, särskilt så kallade korktaggsvampar.

Tallskogen i branterna är starkt brandpräglad och har ibland skador av nedfallande block. På klipporna finns ormbunkar som svartbräken och fjällhällebräken och på block eller i klippskrevor växer blågröe, alla typiska arter för Idres sydvända diabasbranter. Här och var finner man dessutom mosippa på eller invid block och branter. En märklig miljö i branterna bildas av det här och var framträngande markvattnet som ger upphov till täta enesnår och en rik flora. En intressant lavflora finns dokumenterad i bilaga 1.

Längs vattendragen växer istället en ren granskog med björkinslag. Skogen är reslig och fuktig och ställvis påverkad av diabasberggrunden, vilket bland annat en rik marksvampsfunga utvisar. Rikare granskog finns även ovanför Stenloken och upp vidare mot Gudmundshammaren.

Dalsflon och våtmarken norr om Knösarna är öppna och ganska vidsträckta. På Dalsflon finns vackra källflöden, och på myren norr om Knösarna finns ett stråk med rikkärnsvegetation där bland annat gräsull uppträder.

Grantaggsvamp, *Bankera violascens*, en av de rödlistade arter som kan påträffas i den örtrika, kalkpåverkade granskogen.

Skogstillstånd

Skogen är synnerligen varierad med avseende på påverkan. Särskilt vissa branter och blockmarker är i det närmaste orörda av skogsbruk fränsett enstaka uttag från tiden då dimensionsavverkningarna utfördes. Här är bestånden skiktade och innehåller stora mängder död ved, både stående och liggande.

Betydande delar har varit föremål för ett ganska omfattande brukande, förmodligen under 1950–1960-tal. Här är mängden död ved och äldre träd betydligt mindre, men en stor variation finns.

Slutligen finns ett flertal, vanligtvis mindre, hyggen upptagna sedan 1960-talet och framåt. I magra delar är återväxten sparsam eller obefintlig, medan den i näringsmässigt bättre delar är kraftig och ofta lövrik. Ett intressant hygge ligger ovanför den lilla Stenloken. Här påträffas en artrik flora som säkerligen har sitt ursprung i en tidigare örtrik skog. Hyggenas läge framgår av karta under skötselområde 1.

Typisk flerskiktad tallskog med rikliga mängder död ved.

Fauna

Områdets fauna är dåligt känd, men torde omfatta tallnatskogens typiska arter. Branterna bidrar till ytterligare intressant fågel- och däggdjursfauna knuten till sådana miljöer. Sydläget, sluttningen och branterna i kombination med gammal skog med stort inslag av död ved bör innebära gynnsamma miljöer för krävande skalbaggsfauna, vilket dock återstår att utröna.

Limniska naturmiljöer

Den lilla vackra Stenloken i södra delen av reservatet är den enda vatten-spegeln i detta torra område. Några mindre namnlösa bäckar rinner ner mot sydväst till Åskvitan som mynnar i Österdalälven vid Sjöänden.

Värdefulla arter

Vid inventering och fältbesök i området har flera värdefulla arter noterats. I listan nedan presenteras de arter som är upptagna på rödlistan, signalarter enligt Skogsstyrelsen (S), omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv (N2000), ingår i ett åtgärdsprogram för skyddade arter (ÅGP) eller är fridlysta (§). Hotkategorierna i rödlistan är akut hotad (CR), starkt hotad (EN), sårbar (VU), nära hotad (NT) och kunskapsbrist (DD).

Teckenförklaring

S = signalart enligt Skogsstyrelsen. N2000 = Arten omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv. ÅGP = Arten omfattas av ett åtgärdsprogram för hotade arter. § = Arten är fridlyst.

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan

CR = Akut hotad, EN = Starkt hotad, VU = Sårbar, NT = Nära hotad, DD = Kunskapsbrist.

Svampar

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
<i>Anthoporia albobrunnea</i>	Fläckporing	VU				
<i>Sidera lenis</i>	Gräddporing	VU				
<i>Postia lateritia</i>	Lateritticka	VU				
<i>Bankera violascens</i>	Grantaggsvamp	NT				
<i>Postia parva</i>	Gäckporing	NT				
<i>Crustoderma corneum</i>	Hornvaxskinn	NT				

Odonticum romellii	Nordtagging	NT
Hydnellum aurantiacum	Orange taggsvamp	NT
Hydnellum scabrosum	Skrovlig taggsvamp	NT
Phellodon niger	Svart taggsvamp	NT
Porodaedalea pini	Tallticka	NT
Chaetodermella luna	Vitplätt	NT
Postia hibernica	Sprödporing	NT

Lavar

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
Phacopsis vulpina	Varglavsknöl	VU				
Calicium denigratum	Blanksvart spiklav	NT				
Chaenothecopsis fennica	Blågrå svartspik	NT				
Cladonia parasitica	Dvärgbägarlav	NT				
Alectoria sarmentosa	Garnlav	NT				
Carbonicola anthracophila	Kolflarnlav	NT				
Clauroxia chalybeioides	Labyrintlav	NT				
Lobaria pulmonaria	Lunglav	NT				
Carbonicola myrmecina	Mörk kolflarnlav	NT				
Lobaria scrobiculata	Skrovellav	NT				
Letharia vulpina	Varglav	NT				
Bryoria nadvornikiana	Violettgå tagellav	NT				

Kärlväxter

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
Pulsatilla vernalis	Mosippa	EN			Ja	Ja
Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii	Skogsnycklar	LC				Ja
Corallorhiza trifida	Korallrot	LC				Ja

Pyrola chlorantha	Grönpyrola	LC	Ja
Moneses uniflora	Ögonpyrola	LC	Ja
Lycopodium clavatum	Mattlummer	LC	Ja
Lycopodium complanatum	Plattlummer	LC	Ja

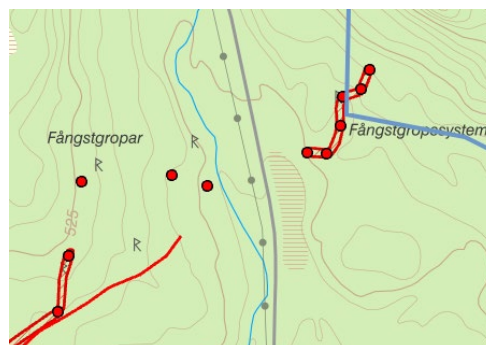
Fåglar

Latinskt namn	Namn	Hotkategori	S	N2000	ÅGP	§
Buteo lagopus	Fjällvråk	NT				Ja

Kulturhistoria

Ett fångstgropssystem når in i reservatet från sydväst där ett längre system ända nedifrån Vålåberget är beläget. Här finns även en gammal färdväg (hålväg) som löper parallellt med fångstgropssystemet och möjligen kunde spåras vidare in i reservatet.

Fångstgropssystemet utgör fornlämning och beskrivs i Fornsök som: "ca 200 m långt (närmast NNO-SSV), bestående av ovala 6 fångstgropar. De är på ca 28-50 m:s avstånd från varandra. Fångstgroparna är 3,3-4 x 2,6-3,6 m (NNV-SSO) och 1,2-1,5 m dj. Alla har rektangulärt bottenplan, 1,4x 0,7 m (NNV-SSO)."

Strax utanför naturreservatet, på västra sidan av kraftledningen har påträffats en övrig kulturhistorisk lämning i form av en "hård, oval, 0,9x0,7 m (N-S) och 0,3 m h, med stenpackning av 10 stycken 0,15-0,30 m st stenar." I övrigt finns inga kända fornlämningar eller intressanta kulturspår. Säkerligen återstår en del att finna.

Jakt, fiske och övrigt friluftsliv

Jakt bedrivs i vanlig omfattning i reservatet. Jakträtten tillhör Sveaskog. Området ingår i Särna-Idre Älgförvaltningsområde. Fiske utövas knappast i området.

Skidspåret "Slättvålaspetet" från Idrefjäll passerar genom de nordvästra delarna av reservatet.

Rennäring

Området är av vitalt värde för rennäringen genom att fungera som uppsamlingsområde under flyttid. Det är också utpekad riksintresse för rennäringen.

Infrastruktur

Området nås lätt från riks-70 och kringgärdas av skogsbilvägar som förvaltas av Sveaskog. En stor kraftledning följer den ena skogsbilvägen och leder vidare mot Idrefjäll. Ledningen förvaltas av Ellevio AB.

Källförteckning

Hermansson, J. 2003–2004: Lavar på och vid diabas- och kalkklippor i
branter i norra Dalarna. Taigaekologerna. Manus på Länsstyrelsen.
Digitala underlag i Länsstyrelsens webgis.

Plandel

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets naturskogar, som till största delen är brandpräglade, och andra ingående naturmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och bevarandet av naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska tillgodoses genom att

- skogsmark, myr och övriga naturmiljöer med dess flora och fauna utvecklas fritt
- de delar av skogsmarken som är präglade av brand brinner i lämpliga intervall
- åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Prioritering mellan bevarandevärden

Naturreservatet/skötselområdet är främst avsatt för att säkerställa och utveckla de biologiska värdena, varför nya stigar och andra anordningar för friluftslivet endast får lokaliseras på ett sätt så att biologiska värden ej äventyras. Rennäringens riksintresse ska beaktas.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

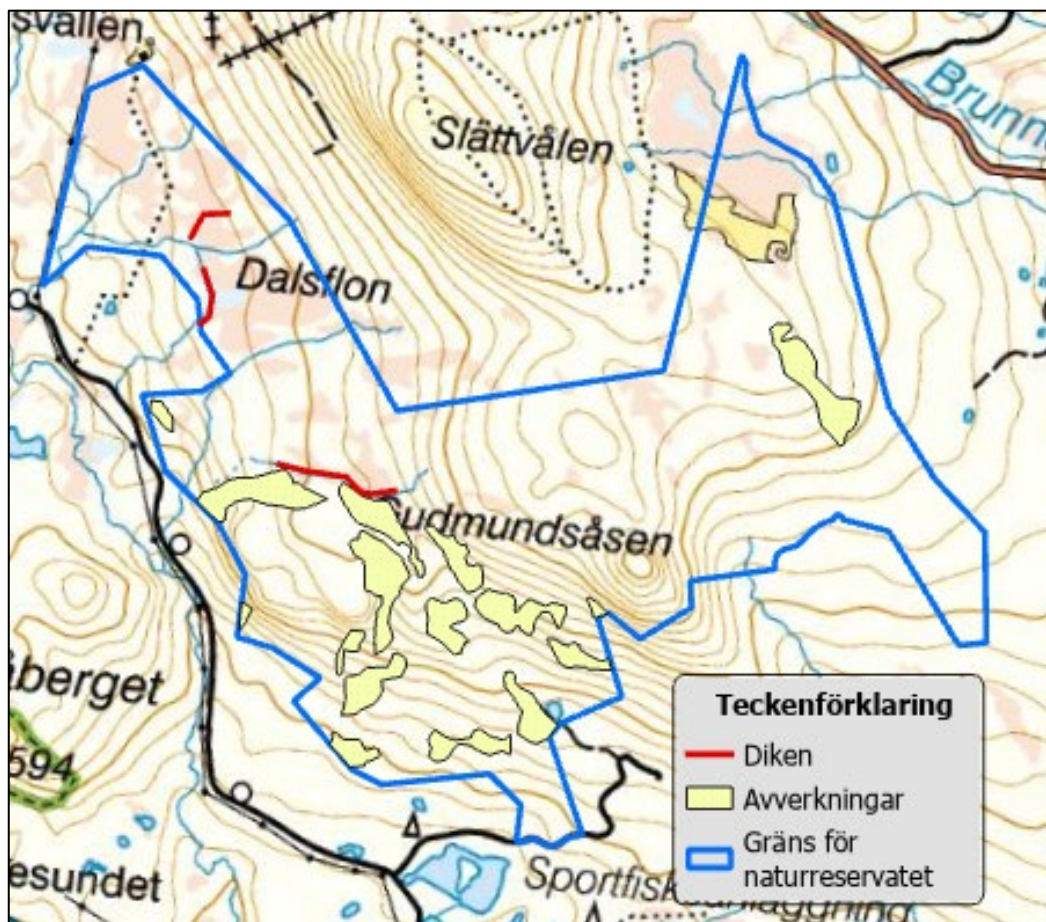
Bevarandemålen har utformats i enlighet med de nationella riktlinjer som gäller för formulering av bevarandemål för skyddad natur. Reservatet är indelat i fyra skötselområden:

1. Brandpräglad barrskog och hyggen
2. Våtmarker
3. Friluftsliv och anläggningar
4. Mosippa

Skötselområde 1: Brandpräglad barrskog och hyggen

Beskrivning

Områdets skogar är till helt övervägande andel talldominerade, antingen helt och hållet, eller på bättre bonitet med graninslag. Skogens karaktär skiftar kraftigt vad gäller gleshet, skiktning och inslag av död ved. Insprängt i skogen finns enstaka hyggesytor av olika ålder.

Karta över de hyggen som finns upptagna inom reservatet från tiden kring 1960 fram till idag. Övrigt skogsbruk som har berört området har skett i form av plock- eller dimensionsavverkning med lindrigare påverkan på skogstillståndet. Diken troligen från 1930-talet har markerats i de delar som är uppenbara utifrån flygbilder. Sannolikt finns ytterligare diken, eller sträckor av bäckar som har påverkats, att finna om detta undersöks i fält.

Brandpräglad, skiktad tallskog typisk för området.

Bevarandemål

Områdets struktur och sammansättning är tydligt påverkat av brand och branden har en roll i områdets utveckling. Områdets gammeltallar gynnas vid brand och får möjlighet att fortleva och bli mycket gamla. I perioder efter brand/bränning är området öppet och präglad av betydande mängder död ved och typiska arter som etablerar sig efter branden. I senare stadier är området mer slutet.

Skötselåtgärder

Restaureringar, nyskapande

Naturvårdsbränning med en bränningsinriktning som strävar efter att åstadkomma en förnygring av tallbeståndet, skapa brandljud i klenare tallar samt i stort sett låta de gamla tallarna överleva branden.

Hyggen kan ingå i bränningsplaneringen om det bedöms kunna gynna en mer naturlig skogsutveckling på dessa ytor. Övriga hyggen kan få utvecklas fritt mot lövrik blandskog. Åtgärder bör initialt inriktas på sådana bestånd som har lägre naturvärde och där åtgärderna kan ge särskilt betydande

framtida naturvårdsnytta. Lämpligen föregås eventuella åtgärder av en övergripande planering av reservatets skötselbehov och med beaktande av praktiska utmaningar. Planering och framtagande av åtgärdsförslag ska ske i samverkan med Idre Nya sameby. Vid bränning ska hänsyn tas till befintliga ledningar samt ledningsägaren kontaktas om ledning berörs.

Löpande skötsel

Återkommande bränning med intervall som är naturliga för trakten, dvs i storleksordningen vart 50 år.

Kulturlämningar i området

Området där naturvårdsbränningar kan komma att utföras berör möjligen kulturlämningar som har antikvarisk status övrig kulturhistorisk lämning. Det är viktigt att bränning utförs så försiktigt att stenar inte spräcks, att arkeologiska föremål inte tar skada genom fallande träd eller att humuslager inte helt bränns bort, med åtföljande risk för skador på lämningen.

Naturvårdsbränning och liknande åtgärder (till exempel att rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt skada) som ska utföras på eller vid fornlämningar/ fornlämningsområden kan kräva tillstånd.

Självgallrade yngre tallskog inom område ovanför branterna.

En hyggesyta med klen föryngring inom reservatets nordvästra del.

Skötselområde 2: Våtmarker

Beskrivning

Utöver många små våtmarker finns några större i de västra delarna av reservatet. Flertalet myrar är fattigkärr eller rismossar, men i de större myrarna finns inslag av mer artrik vegetation, gärna i anslutning till källor. Tyvärr berör dikningar de större myrarna, och särskilt de blöta, mer värdefulla delarna. Vissa delar har säkerligen utnyttjats för myrslåtter, och idag betas viss vegetation begärligt av ren och älg.

Bevarandemål

Områdets våtmarker utvecklas fritt. Dikningspåverkade delar återställs genom dikesigenläggning.

Skötselåtgärder

Restaureringar, nyskapande

Igenläggning av diken, i övrigt inga åtgärder.

Löpande skötsel

Ingen skötsel.

Rikkärrsområde som tyvärr påverkas av ett gammalt dike.

Uträtad skogsbäck.

Skötselområde 4: Friluftsliv och anläggningar

Beskrivning

Området utnyttjas för såväl skidåkning som skoteråkning. Skoterleder finns på de skogsbilvägar som gränsar till reservatet och i den nordöstra delen fortsätter leden över småmyrar och genom skog uppåt mot Gränjåsvallen.

Slättvålaspåret kallas den förlängning av skidspårsystemet kring Idrefjäll som passerar över Dalsflon.

För övrigt saknas anläggningar för friluftslivet. En mycket trevlig stig leder från Dalsvallen åt sydost, men försvinner efter ett tag. Denna stig kunde – om den märktes ut på lämpligt sätt – vara av stort värde för besökare i reservatet från de närbelägna anläggningarna.

Om förslag till, eller önskemål om, ytterligare anläggningar för friluftslivet aktualiseras bör lokaliseringen i huvudsak vara inom de delar av reservatet som ligger ovanför (norr) om Knösarna och Gudmundsåsen. Utsikten på Gudmundsåsen bör dock kunna göras tillgänglig för besökare genom en enklare rastanläggning. Dessa delar är betydligt mindre känsliga för besök eller fasta anläggningar än delarna kring och nedanför de nämnda topparna.

Eventuella anläggningar inom reservatet påverkar dock riksintresse för rennäringen. Dispens från föreskrifterna krävs för att anlägga ytterligare leder eller andra anläggningar.

Bevarandemål

Reservatet är en tillgång för det rörliga friluftslivet och anläggningar finns för att underlätta besök utan att påverka eller störa känsliga delar av området.

Information om reservatet och vilka föreskrifter som gäller där finns på informationstavlor i anslutning till området och via länsstyrelsens hemsida.

Skötselåtgärder

Initialåtgärder

Gränsutmärkning och uppsättning av informationstavlor. För närvarande finns inga planer på ytterligare anläggningar för friluftslivet från förvaltarens sida. Något behov av anvisade parkeringsplatser finns inte.

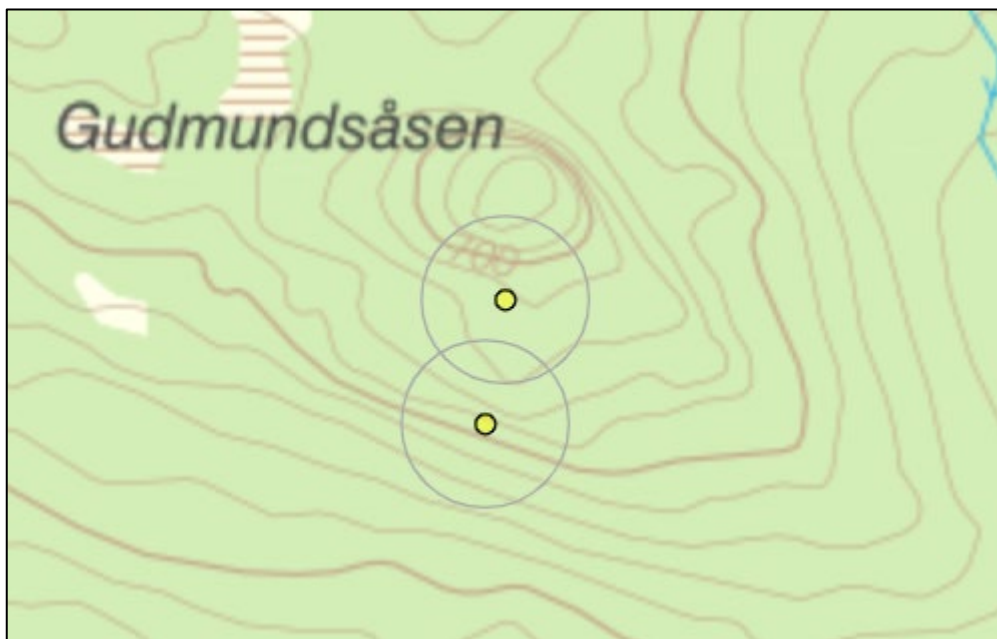
Löpande skötsel

Information och gränsmarkeringar underhålls.

Skötselområde 5: Mosippa

Beskrivning

Två individfattiga förekomster av mosippa finns nedanför Gudmundshammaren. Arten är starkt minskande i södra delen av landet, och är rödlistad som starkt hotad (EN). Arten har ännu goda förekomster i norra Dalarna, men de aktuella växtplatserna bör ändå hållas under uppsikt genom floraväkteri, och eventuellt gynnas genom lokal störning av markskiktet alternativt bränning. Ett åtgärdsprogram finns upprättat för mosippa.

Förekomster av mosippa.

Bevarandemål

Arten ska ha möjlighet att leva kvar i området. Lämpliga habitat och substrat ska finnas i området.

Skötselåtgärder

Löpande skötsel

Uppsikt över bestånden och eventuellt enkla åtgärder som medger föryngring och expansion. Storskalig naturvårdsbränning i området bör kunna gynna arten.

Jakt och fiske

Fisket, i den mån det förekommer, inskränks inte i naturreservatet. Vilka arter som får jagas regleras inte i föreskrifterna, endast detaljer i hur jakten får utövas (t.ex. passens utformning).

Dokumentation och uppföljning

Förvaltaren ansvarar för att väl dokumentera alla nyskapande åtgärder och restaureringar. Förvaltaren ska även dokumentera underhållsåtgärder samt tillsyn av friluftsanläggningar.

Uppföljning av de bevarandemål som angetts i skötselplan bör göras som underlag för utvärdering av om syftet med reservatet uppnås. Uppföljning genomförs av Länsstyrelsen och bör ge vägledning om ytterligare bevarandeåtgärder krävs för att upprätthålla gynnsamt bevarandetillstånd.

Uppföljning av alla restaureringsåtgärder ska göras på initiativ av förvaltaren, i samverkan med enheten för naturskydd vid Länsstyrelsen. Förvaltaren ansvarar även för att följa upp övriga genomförda skötselåtgärder.

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras då uppföljningen eller andra fältundersökningar indikerar att behov finns, eller om skötselplanen i övrigt är inaktuell.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Prio	Åtgärd	Var	Frekvens
1	Uppmärkning av reservatsgräns	Se karta	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
1	Uppsättning och underhåll av informationsskyltar	Se karta	Engångsåtgärd, underhåll vid behov
2	Folder och webbplats		Engångsåtgärd, underhåll vid behov
2	Naturvårdsbränning	Skötselområde 1	Återkommande
3	Igenläggning av diken	Se karta	Engångsåtgärd

Bilagor

Bilaga 1 Utdrag ur bergbrantinventering

Bilaga 1

Utdrag ur: Hermansson, J. 2003-2004: Lavar på och vid diabas- och kalkklippor i branter i norra Dalarna. Taigaekologerna. Manus på Länsstyrelsen.

17. Gudmundsåsen

Läge: 8,1 km O Idre k:a

Skydd: Naturreservat

Markägare: Staten

Koordinater: RN 6863800, 1346000, alt. 670 m

Exponering: nordostbrant

Geologi: Diabas av Åsby- och Särnatyp.

Tidigare besök: JHn 1990

Naturförhållanden

Gudmundsåsen är viktig för landskapsbilden genom att den syns på långt håll och har en karaktäristisk profil tillsammans med närliggande Vålåberget. Branten på nordsidan har höga klippor i flera nivåer. Klipporna är generellt tämligen exponerade och lodytorna vänds åt flera vädersträck. Diabasen är hård och ordentligt knottrig. De flesta lodytorna är torra. Här och där finns det sipperytor, som oftast är slätare än de övriga ytorna. De översta klipporna sticker över trädtopparna. Toppen av berget har en gles tallskog. Rasbranten är smal och bland blocken står det glest med björkar, men det finns också enstaka aspar och sälgar. Nedanför rasbranten är det tallskog. Brandspår hittar man långt upp i branten, men det är bara på de lägsta lodytorna som lavsamhället verkar domineras av nykolonisatörer.

Lavar

Lavarna på lodytorna är typiska för Särnadiabasen, men kanske inte lika mycket av rostfärgade lavar som det brukar vara på Särnadiabasen. Den ockraröda skivlaven *Lecidea silacea* indikerar att stenen är ställvis mineralrik. Sannolikt visar även *Hymenelia oblecta* samma sak. På flera lodytor finns det sammanhängande ytor av mossor och på och bland dessa förekommer det många lavarter, bl a vårskivlav *Biatorella vernalis*. Överraskande är att strutlaven *Flavocetraria cucullata* finns på flera ställen. Loberad hattlav *Baeomyces placophyllus* och gyllenlav *Catolechia wahlenbergii* förekommer över mossor där det är lite fuktigare. *Fuscopannaria praeterrissa* växer också på mossor, men den förekommer på de få ställen som kalkrikare sten finns vid basen av klippväggar.

Typisk art på Särnadiabasen är *Lithographa tesserata*. På ett ställe där sippervatten rinner över en större yta finns det ovanligt rikligt av labyrinthlaven *Claurouxia chalybeoides* (DD). Två förekomster av skrovellav *Lobaria scrobiculata* hittades och dessa är små. Däremot är violettgrå tagellav *Bryoria nadvornikiana* ovanligt spridd och på ett par

lodytor är den rikligt förekommande. Fjälltagellaven *Alectoria ochroleuca* och garnlav *Alectoria sarmentosa* är också spridd på lodyterna, men ingenstades riklig. *Myxobilimbia lobulata* hittades bara på ett ställe, rikligt på en snedyta med småhyllor. Mörk granatlav *Euopsis pulvinata* är svår att finna men den hittades på ett ställe.

Sammanfattning

Gudmundsåsen har en artrik lavflora som är ganska typisk för Särnadiabasen. På några ställen kommer det fram en sten som är mer lättvittrad och med en svag kalkinfluens. Ingen av de alpina skorplavsarterna hittades trots exponerade, höga klippor. Det gick att komma åt många lodytor på alla nivåer. Märkligt att det inte fanns broktigel i branten.

Lodbranten i Gudmundsåsen.

41. Knösarna

Läge: 6,3 km O Idre k:a.

Skydd: saknar skydd

Markägare: Svea skog

Koordinater: 6863600, 1344250, alt. alt. 560-580 m

Exponering: sydvästbrant.

Geologi:

Tidigare besök:

Naturförhållanden

Knösarna har en brant i den västra delen. Högt upp i branten sträcker sig en låg klippvägg, helt i tallskog. På toppen är det hållmarkartad tallskog. Berggrunden är sannolikt Särna diabas, men ytan är över lag ganska slät. I branten, nedanför klipporna finns det rikligt med lågor i den gamla tallskogen. Brandspåren är många. I levande träd går det hitta 2-3 brandljud, ännu fler brandljud i de brända högstubbarna. Ett par högstubbarna står ända mot klippväggen, vilket betyder att lavar och mossor på lodytorna har brunnit av. Många av ytorna på lodytorna verkar också vara lätt sprängda.

Lavar

Lavfloran saknar kontinuitet, vilket inte är märkligt eftersom bränder har vid flera tillfällen svept över lodytorna. Inga, eller endast enstaka exemplar av stora blad- och busklavar påträffades, t ex filtlavar *Peltigera* och bårdlav *Nephroma parile*. På de släta lodytorna växer det flera sköldlavar *Melanelia*-arter, som påvisar en nyetablering. Hänglavar på lodytorna saknades helt. Istället är det skorplavar som är tidiga kolonisatörer som förekommer rikligt, t ex brun spricklav *Acarospora fuscata*, ägglav *Candelariella vitellina* och klippgrönelav *Scoliosporum umbrinum*. Överraskande var att arter som är kalkgynnade påträffades, särskilt kan nämnas kalkspricklav *Acarospora glaucocarpa*. Murlaven *Caloplaca saxicola* förekommer rikligt på några lodytor.

Sammanfattning

Branten i Knösarna har förvånandsvärt artrik lavflora. Arterna är dock små skorplavar och de finns i ett litet antal. Lavsamhällen är nyetableringar och därmed finns det många konkurrenssvaga arter. Skogen kring branten är nyckelbiotop.